



# Risicobeoordeling — onmisbaar voor een gezonde werkplek

## Wat is het nut van een risicobeoordeling?

Iedere paar minuten sterft in de EU iemand door een arbeidsgebonden oorzaak. Ook raken jaarlijks honderdduizenden werknemers op hun werk gewond, terwijl weer anderen met ziekteverlof gaan vanwege stress, een te hoge werkdruk, een spier- of skeletaandoening of een andere beroepsziekte. Naast het feit dat ongelukken en ziekten gevolgen hebben voor werknemers en hun familie, zetten zij ook de zorgstelsels en bedrijfsresultaten financieel onder druk.

Risicobeoordeling is de basis voor een succesvol veiligheids- en gezondheidsbeheer en speelt een sleutelrol bij het terugdringen van het aantal arbeidsongevallen en beroepsziekten. Als deze op de juiste wijze wordt uitgevoerd, kan dit leiden tot verbetering van de veiligheid en gezondheid van de werknemers — en in het algemeen tot betere bedrijfsresultaten.

## Wat is een risicobeoordeling?

Een risicobeoordeling is het proces waarbij een evaluatie wordt gemaakt van de gevaren op de werkvloer die een risico vormen voor de veiligheid of gezondheid van de werknemers. Het is een systematisch onderzoek, gericht op alle aspecten van het werk, waarbij naar de volgende punten wordt gekeken:

- welke zaken kunnen schade of letsel veroorzaken,
- kunnen gevaren worden weggenomen en, zo niet,
- welke preventieve en beschermende maatregelen zijn er getroffen of zouden moeten worden getroffen om de risico's te beperken?

Werkgevers hebben de algemene plicht om de veiligheid en gezondheid van hun werknemers in alle aspecten van het werk te garanderen en om een risicobeoordeling uit te voeren. In de kaderrichtlijn van de EU (1) wordt benadrukt hoe belangrijk de rol van risicobeoordelingen is en worden ook een aantal basisvoorwaarden beschreven waaraan iedere werkgever zich dient te houden. De lidstaten hebben echter het recht strengere voorwaarden te stellen om hun werknemers te beschermen (raadpleeg hiervoor de specifieke wetgeving van uw land) (2).



## Hoe moeten risico's worden beoordeeld?

Voor de meeste bedrijven is een standaardaanpak in de vorm van een vijfstappenplan (3) voldoende. Er zijn natuurlijk ook andere methoden die even goed werken, met name voor meer ingewikkelde risico's en omstandigheden.

## De risicobeoordeling in vijf stappen

### Stap 1 — gevaren identificeren en nagaan wie risico loopt

**Niet vergeten: een gevaar kan alles zijn wat letsel kan veroorzaken — het materiaal waarmee wordt gewerkt, het gereedschap, de werkmethode of handelswijze.**

Hieronder staat een aantal tips om de belangrijkste gevaren op te sporen:

- Loop rond op de werkplek en ga op zoek naar zaken die letsel kunnen veroorzaken.
- Raadpleeg werknemers en/of hun vertegenwoordigers en vraag hen welke problemen zij hebben ondervonden.
- Houd rekening met gevaren die de gezondheid op lange termijn kunnen schaden, zoals een hoog geluidsniveau of blootstelling aan schadelijke stoffen, maar ook met complexere of minder opvallende risico's, zoals psychosociale of organisatorische risicofactoren.
- Raadpleeg de bedrijfsgegevens over ongevallen en ziekteverzuim.
- Raadpleeg ook gegevens uit andere bronnen, zoals: instructiehandleidingen en technische documentatie van fabrikanten en distributeurs; websites over veiligheid en gezondheid; nationale instanties, handelsverenigingen of vakbonden; wettelijke voorschriften en technische normen.

Het is belangrijk om bij ieder gevaar duidelijk vast te leggen wie eraan kan worden blootgesteld; dit helpt om te bepalen hoe een risico het beste kan worden aangepakt. Het is niet de bedoeling iedereen met naam en toenaam te vermelden, maar er zouden groepen kunnen worden aangeduid zoals „mensen die in de opslagruimte werken” of „voorbijgangers”. Schoonmakers, aannemers of het publiek kunnen ook gevaar lopen.

Er moet speciale aandacht worden geschonken aan de genderdimensie (4) en aan groepen werknemers die een verhoogd risico lopen of bijzondere behoeften hebben (zie tabel). Voor elke categorie moet worden vastgesteld hoe zij letsel kunnen oplopen, m.a.w. welke soort verwonding of aandoening kan voorkomen.

(1) Richtlijn 89/391/EEG van de Raad van 12 juni 1989 betreffende de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid van de werknemers op het werk.

(2) Nederland: <http://www.minszw.nl>, <http://www.arbeidsinspectie.nl>, <http://www.rie.nl/>, <http://www.tno.nl>; België: <http://www.werk.belgie.be/defaultTab.aspx?id=1954>

(3) Ook als het proces van risicobeoordeling in uw land uit meer of minder stappen bestaat of als een aantal van de vijf stappen afwijkt, moeten de hoofdbeginselen dezelfde zijn.

(4) Factsheet 43, *Genderdimensie in de risicoanalyse*: <http://osha.europa.eu/publications/factsheets>

## Werknemers die een verhoogd risico lopen

- Werknemers met een handicap
- Migrerende werknemers
- Jonge en oudere werknemers
- Zwangere vrouwen en moeders die borstvoeding geven
- Onopgeleid of onervaren personeel
- Onderhoudsmedewerkers
- Werknemers met een verminderde weerstand
- Werknemers met een chronische aandoening zoals bronchitis
- Werknemers die geneesmiddelen innemen waardoor hun kwetsbaarheid wordt verhoogd

## Stap 2 — risico's evalueren en de prioriteit ervan vaststellen

**Niet vergeten: een risico is de kans, groot of klein, dat iemand door een gevaar letsel kan oplopen.**

De volgende stap is het evalueren van het risico dat uit ieder gevaar voortvloeit. Dit kan worden gedaan door een antwoord te formuleren op de volgende vragen.

- Hoe groot is de kans dat een gevaar letsel kan veroorzaken?
- Hoe ernstig zal dit letsel vermoedelijk zijn?
- Hoe vaak worden (hoeveel) werknemers eraan blootgesteld?

Een standaardproces dat is gebaseerd op gezond verstand en waarvoor geen specialistische vaardigheden of ingewikkelde technologieën nodig zijn, is voor de meeste gevaren en activiteiten op de werkvloer voldoende. Hieronder vallen activiteiten met gevaren die van minder belang zijn, of werkplekken waarvan de risico's bekend of gemakkelijk vast te stellen zijn en waar beschermingsmaatregelen gemakkelijk toegankelijk zijn. Dit geldt waarschijnlijk voor de meeste bedrijven (vooral kleine en middelgrote ondernemingen). De risico's moeten vervolgens op basis van hun prioriteit worden ingedeeld en in die volgorde worden aangepakt.

## Stap 3 — voorzorgsmaatregelen bepalen

De volgende stap is het vaststellen van de manier waarop de risico's kunnen worden geëlimineerd of beperkt. In dit stadium moet worden nagedacht over:

- de mogelijkheid het risico te vermijden;
- als dit niet kan, een manier om de risico's te beperken, zodat de veiligheid en gezondheid van diegenen die eraan worden blootgesteld, kan worden gewaarborgd.

Bij het voorkómen en beperken van risico's moeten de volgende algemene beginselen op het gebied van preventie in acht worden genomen.

- Vermijd risico's.
- Vervang iets gevaarlijks door iets wat niet of minder gevaarlijk is.
- Pak risico's bij de bron aan.
- Voer beschermingsmaatregelen op collectief niveau in en niet zozeer op individueel niveau (beperk bijvoorbeeld blootstelling aan gassen niet zozeer door individuele gasmaskers te verstrekken, als wel door plaatselijk een afzuigapparaat te installeren).
- Blijf op de hoogte van de technische vooruitgang en van veranderingen in de beschikbare informatie.
- Blijf gericht op verbetering van de bescherming.

## Stap 4 — maatregelen uitvoeren

De volgende stap is het uitvoeren van de preventieve en beschermende maatregelen. Het is belangrijk om de werknemers en hun vertegenwoordigers hierbij te betrekken.

Voor een effectieve uitvoering is een plan nodig waarin het volgende staat omschreven:

- de uit te voeren maatregelen;
- wie doet wat en wanneer;
- wanneer moet het zijn afgerond.

Het is essentieel dat voorrang wordt gegeven aan werkzaamheden ter eliminerend of beperking van risico's.

## Stap 5 — controleren en onderzoeken

Om er zeker van te zijn dat de preventieve en beschermende maatregelen effect hebben of worden geïmplementeerd, en om nieuwe problemen op te sporen, mogen regelmatige controles niet worden vergeten.

De risicobeoordeling moet met enige regelmaat geëvalueerd worden, afhankelijk van de aard van de risico's, de kans op wijziging van de werkmethode of naar aanleiding van de resultaten van een onderzoek naar een ongeval of „bijna-ongeval“<sup>(\*)</sup>. Risicobeoordeling is geen eenmalige activiteit die voor eens en altijd wordt uitgevoerd.

## Het documenteren van de beoordeling

De risicobeoordeling moet worden gedocumenteerd. Dit document kan als basis dienen voor:

- gegevens die aan de betrokken personen moeten worden doorgegeven;
- controle of de benodigde maatregelen zijn ingevoerd;
- bewijs voor toezichhoudende instanties;
- herzieningen als de omstandigheden wijzigen.

Het verdient aanbeveling in het document ten minste het volgende op te nemen:

- de naam en functie van de persoon/personen die het onderzoek uitvoert/ uitvoeren;
- de vastgestelde gevaren en risico's;
- groepen van werknemers die bijzondere risico's lopen;
- de benodigde beschermingsmaatregelen;
- nadere gegevens over het invoeren van de maatregelen zoals de naam van de verantwoordelijke persoon en de datum;
- nadere gegevens over de afspraken aangaande controle en onderzoek in de toekomst, waaronder data en betrokken personen;
- nadere gegevens over de betrokkenheid van de werknemers en hun vertegenwoordigers bij de risicobeoordeling.

## Meer informatie

Deze factsheet werd samengesteld ter ondersteuning van de Europese campagne van 2008/2009 over risicobeoordeling. De andere factsheets uit deze reeks en meer informatie over risicobeoordeling kunt u vinden op <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>. Deze pagina's worden regelmatig aangepast en herzien.

(\*) Een bijna-ongeval is een onvoorziene gebeurtenis die niet tot letsel, ziekte of schade heeft geleid maar er wel toe had kunnen leiden.

## Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Tel. (+ 34) 94 479 43 60, fax (+ 34) 94 479 43 83

E-mail: [information@osha.europa.eu](mailto:information@osha.europa.eu)

© Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk. Overneming met bronvermelding toegestaan. *Printed in Belgium, 2008*

